

Соціальна зрілість та роль її в суспільстві

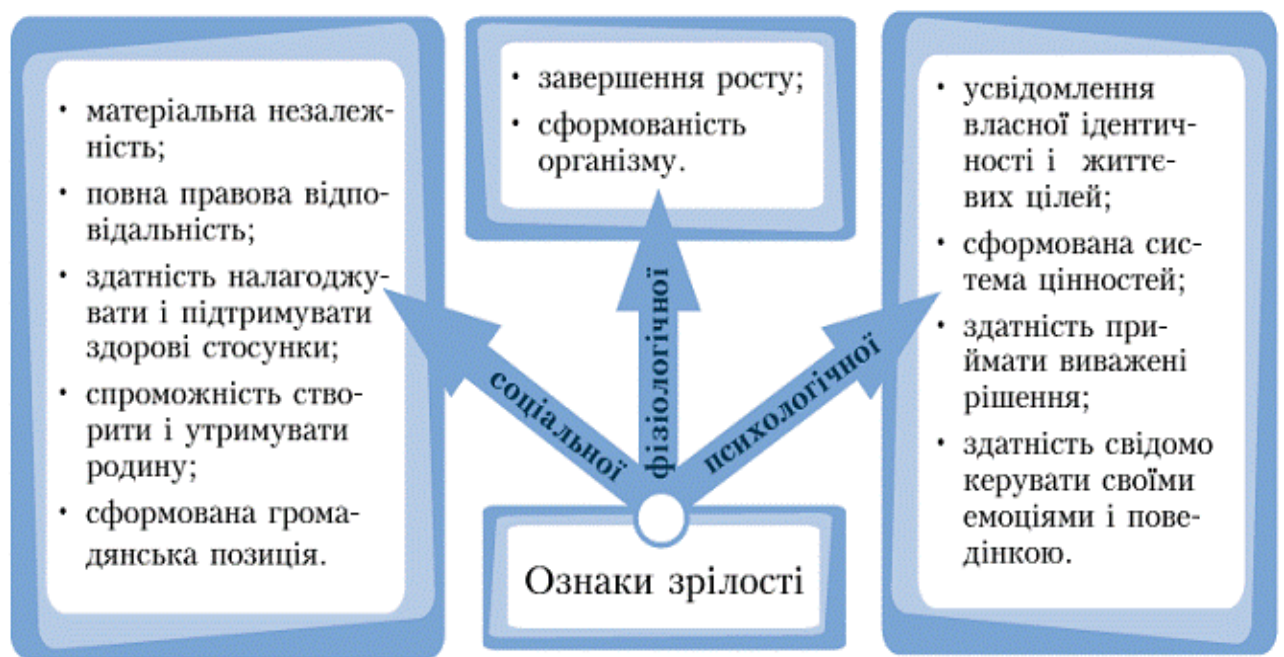

Тетяна ЛОБОДА,
соціальний педагог

Соціальна зрілість та роль її в суспільстві.

Діяльність педагога в закладах освіти передбачає створення умов для успішної соціалізації та адаптації дитини, як процесу набуття нею соціальної компетентності, формування і ствердження її як особистості, входження в активне громадське життя. Насамперед педагог ключова фігура в закладі освіти, яка покликана об'єднати зусилля родини, школи, громадськості, для надання допомоги дитині. Тому, слід зазначити, що робота педагога за будь-яким напрямком стає більш ефективною завдяки співпраці з психологом, педагогічним колективом, батьками, адміністрацією навчального закладу та спеціалістами з різних соціальних служб, правових, медичних установ тощо. Така взаємодія дає змогу здійснювати інтегрований підхід щодо соціально-педагогічного супроводу учнівської молоді в сучасних умовах.

Тому, важливого значення для реалізації нових підходів навчання і виховання у професійних навчальних закладах різного типу набуває науково-дослідна робота з вивчення умов навчання і праці та характеристик особистості майбутнього фахівця. Результати досліджень варто використовувати для формування індивідуальності конкурентоспроможного фахівця, пошуку оптимальних педагогічних умов його соціальної та професійної зрілості в умовах ринкових відносин. На думку вчених, зріла особистість є ніби прикладом ідеальної особистості, яка має втілювати найкращі якості людства, повноцінно реалізовуватися й ефективно взаємодіяти з іншими.

Ідеальна особистість – поняття досить дискусійне і потребує уточнень та пояснень, що більше, коли йдеться про зрілість особистості. Але можна напевно стверджувати, що ідеальна особистість має такі якості та ціннісні орієнтації, які є бажаними та необхідними для майбутнього покоління. У педагогіці та психології поняття «зрілість особистості» тлумачать по-різному: визначення ієрархії цінностей, які відображають пріоритети загальнолюдських цінностей; розвиток мотиваційної сфери на основі особистісної системи цінностей; усвідомлення і прийняття відповідальності за себе, своїх близьких, діяльність, суспільство у співвідношенні зі своїми можливостями; стратегія життя, вибудована відповідно до цінностей особистості, прагнень та можливостей; висока вимогливість до себе; саморегуляція поведінки; наявність активної позиції.

Відомий психоаналітик З. Фрейд характеризує зрілу особистість як особистість, якій властива активність у вирішенні життєвих проблем і здатність докладати зусилля, вміння наполегливо працювати і відкладати задоволення потреб, відповідальність у соціальних відносинах і піклування про інших людей. А. Адлер розглядав таку особистість на основі корисності для суспільства, яка виявляється у соціальному інтересі та бажанні співпрацювати з іншими.

Зрілість виражається у розумінні ієрархії цінностей, на вершині якої перебувають людські взаємини вдома, на роботі, у суспільстві. Саме активну особистість, яка здійснює корисні, усвідомлені та осмислені, з погляду самої особистості та її оточення, вчинки, можна назвати зрілою. Саме така особистість знає, чого вона хоче, прагне до самоактуалізації. Вона сприймає себе та інших, може вважати свої потреби другорядними, емоційно стійка та має усталені моральні норми. Це, звичайно, засвідчує стійкість рішень людини, незалежно від зовнішніх чинників та бажання рухатися в обраному напрямі.

Тобто зріла особистість – це автономна особистість, яка здатна скеровувати власне життя, бути відповідальною за власні рішення; особистість, яка прагне до задоволення своєї потреби в самоактуалізації. У міру включення в соціальне життя зріла особистість навчається правильно визначати цілі та вільно їх реалізовувати.

Активність особистості, беззаперечно, є важливим елементом життя людини і суспільства загалом, оскільки від неї залежить розвиток та формування особистості, поліпшення умов життя, виконання праці на високому рівні, підтримка звичаїв та традицій власного народу. Водночас вияв активності сприяє підвищенню самооцінки особистості, бажанню приносити користь суспільству (виконанню суспільно-корисної праці), вільному вибору змісту життєдіяльності, самостійному прийняттю рішень і відповідальності, розумінню цінності людського життя. Активність особистості визначає як здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, до створення суспільно значущих перетворень матеріальної і духовної сфер на основі засвоєння історичного досвіду людства; реалізація у творчій діяльності, вольових актах, спілкуванні. Активні дії можуть бути корисними або асоціальними, залежно від цілей людини (гуманістичних або антигуманістичних), які є головною рушійною силою активності особистості.

Активність – це здатність змінювати навколишню дійсність відповідно до власних потреб, поглядів, цілей; вона виявляється в енергійній, ініціативній діяльності, в праці, навчанні, громадському житті та в різних видах творчості .

Отже, активність особистості виявляється в різноманітній діяльності, спрямована на зміну довкілля та самої особистості. Саме вона допомагає людині вирішувати різноманітні питання, бути впевненою у складних ситуаціях та брати на себе відповідальність. Водночас дослідники виокремлюють дві сторони активності – внутрішню та зовнішню. До внутрішньої належать потреби, мотиви, інтереси та ціннісні процеси особистості (суб'єктно-світоглядна сторона активності), а до зовнішньої – умови, діяльність, дії та операції (предметно-діяльнісна сторона активності). Звичайно, ці складові організації особистісної активності взаємодіють між собою та взаємодоповнюють одна одну.

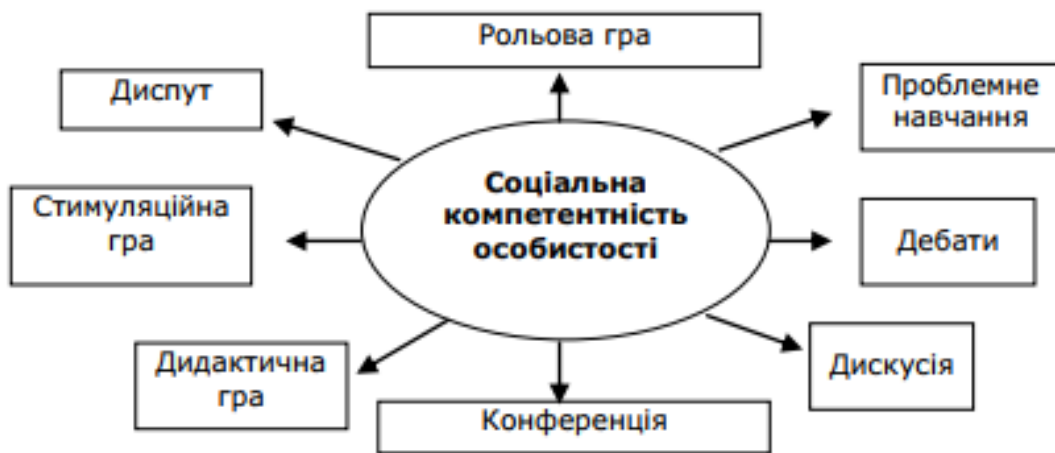
Активність особистості протягом життя людини змінюється, а тому різні науковці виділяють такі її види: психічна, когнітивна, пізнавальна, творча, розумова, інтелектуальна, трудова, соціальна, поведінкова, комунікативна та надситуативна активність. У контексті нашого дослідження звертаємо увагу саме на соціальну та трудову активність. Соціальна активність є родовим поняттям щодо інших: суспільно-політичної, трудової, пізнавальної тощо. Вона реалізується як соціально-корисні дії, під впливом мотивів і стимулів, основу яких становлять суспільно значущі потреби. Суб'єктом такої активності є людина, соціальна група та інші спільноти. Розвиток соціальної активності, як суспільної властивості особистості, відбувається шляхом зв'язків людини з навколишнім соціальним середовищем під час пізнання, діяльності та спілкування. А тому для розвитку активності варто створювати сприятливі умови для її успішної реалізації.

Соціальна активність

– енергійна, посилена діяльність, діяльний стан, діяльна участь у чомусь. Вона є однією з характеристик способу життєдіяльності суб'єкта, що відображає рівень спрямованості здібностей, знань, навичок, концентрації вольових, творчих зусиль на реалізацію невідкладних потреб, інтересів, мети, ідеалів. Здійснюється в різних сферах життєдіяльності людини: трудовій, політичній, культурно-дозвілевій, професійній, побутовій тощо.

Алгоритм формування соціальної зрілості

Навчання й виховання кожної конкретної дитини повинне відбуватися на основі її природних здібностей, а отже, основним стимулом навчання має стати інтерес дитини, задоволення її потреб у пізнанні, самопізнанні й розвитку. Таким чином, формуючи соціальну компетентність учнів, варто практикувати як традиційні, так й інноваційні технології. Серед методів навчання виділяють: вербальні (бесіда, лекція, пояснення, розповідь, диспут); пояснювально-ілюстративні (демонстрація наочності й ТЗН); практичні (вправи, дослідження, самостійна робота учнів над проблемою, метод проектів); інтерактивні (рольові та дидактичні ігри)

Шляхи формування соціальної зрілості

Важливу роль у процесі формування на уроках соціальної зрілості та компетентності учнів відіграють особисті якості педагога як активного партнера учнів у навчально-виховному процесі. Таким чином, формування соціальної зрілості дитини через застосування інтерактивних технологій на уроках дає можливість досягнути таких результатів:

- ☐ виходу учня на позицію активного партнера навчання;
- ☐ досягнення багатовекторних зв'язків в обміні інформацією між учнем і вчителем;
- ☐ заохочення творчості учасників;

- активізації індивідуальних розумових процесів учнів;
- поєднання теорії та практики.

Але найголовнішим здобутком є формування самодостатніх, підготовлених до свідомої та ефективної діяльності в різних сферах життя людей. Пошук себе, свого місця в суспільстві, професійний вибір тим успішніші, чим ближчі до реального життя всі форми діяльності. Отже, соціалізувати дитину – це насамперед навчити її жити в злагоді із собою та навколишнім світом. Мудрий педагог В. Сухомлинський розумів, що досягнути цього можна, лише крок за кроком вводячи дитину у світ різноманітних людських стосунків і спонукаючи її до більшої самостійності та відповідальності. Саме на це має бути спрямована робота педагога, що сприятиме адаптації підлітків у суспільстві та вихованню гідних громадян нашої країни.